

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОСТІ

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF CRIME IN AGRICULTURE

Климюк І.М., доктор філософії,
викладач кафедри адміністративного і кримінального права
юридичного факультету
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Шостак Ю.О., студентка II курсу магістратури
юридичного факультету
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Стаття присвячена дослідженню злочинності в сільському господарстві. Боротьба зі злочинністю в сільськогосподарській сфері має бути обов'язковим пріоритетним завданням для аграрної держави. Проблематика злочинності в сільському господарстві мало досліджена. Найбільшу загрозу стабільній діяльності сільськогосподарських виробників становлять рейдерські захоплення. На жаль, дослідження проблеми рейдерських захоплень у сільському господарстві ускладнюється відсутністю нормативного закріплення такого поняття та єдиної статті в Кримінальному кодексі, за якою можна притягнути до відповідальності всіх рейдерів. Окрім того, чинний Кримінальний кодекс містить певні недоліки в частині формулювання диспозиції статті, яку в більшості випадків інкримінують рейдерам. У науковій літературі внаслідок поширеності такого явища, як рейдерство, його прийнято розподіляти на окремі види: «біле», «чорне» й «сіре». «Біле рейдерство» притаманне великим компаніям і в агросекторі України не поширене. За «сірого рейдерства» йдеться про балансування на межі закону, однак, як правило, ця межа перетинається. Провести межу між «чорним рейдерством» і «сірим рейдерством» досить складно, однак за «чорного рейдерства» значно більше уваги приділяється корумпованості чиновників різного роду адміністрацій, міністерств, представників правоохоронних органів, суддів. Окрім рейдерства загрозу стабільній діяльності агровиробників становлять умисні вбивства, вбивства на замовлення. Замовниками вбивств фермерів зазвичай виступають такі ж агровиробники. У літньо-осінній період сільгоспвиробники ризикують стати жертвою знищення врожаїв. Через неефективну роботу правоохоронних органів більшість із них користується послугами приватних охоронних фірм, ризикуючи потрапити «до рук» рейдерів. З відкриттям ринку землі за свою безпеку почали хвилюватись не лише аграрні підприємства, але й власники земельних часток (паїв), які самостійно обробляють власні земельні ділянки або здають їх в оренду. Ураховуючи реалії сьогодення, напевно ці побоювання безпідставні. Тому для того, щоб сільськогосподарський сектор став інвестиційно привабливим, необхідно в ньому мінімізувати рівень злочинності.

Ключові слова: сільське господарство, злочини, рейдерство, сільськогосподарське рейдерство, агропромисловість.

The article is devoted to the study of crime in agriculture. The fight against crime in the agricultural sector must be a priority for the agrarian state. The issue of crime in agriculture is little studied. The greatest threat to the stable activity of agricultural producers is posed by raider seizures. Unfortunately, the study of the problem of raider seizures in agriculture is complicated by the lack of normative enshrinement of this concept and the lack of a single article in the Criminal Code under which all raiders can be prosecuted. In addition, the current Criminal Code contains certain shortcomings in the wording of the disposition of the article, which in most cases is incriminated to raiders. In the scientific literature, due to the prevalence of such a phenomenon as raiding, it is divided into separate types: "white", "black" and "gray". "White raiding" is typical of large companies and is not widespread in the agricultural sector of Ukraine. "Gray raiding" is about balancing on the edge of the law, but, as a rule, this boundary intersects. It is difficult to draw the line between "black raiding" and "gray raiding", but in "black raiding" much more attention is paid to the corruption of officials of various administrations, ministries, law enforcement agencies, judges. In addition to raiding, the threat to the stable activity of agricultural producers is posed by premeditated murders, orders for murders. The perpetrators of the killings of farmers are usually the same farmers. In the summer-autumn period, farmers risk falling victim to crop failure. Due to the inefficient work of law enforcement agencies, most of them use the services of private security firms, risking falling into the "hands" of raiders. With the opening of the land market, not only agricultural enterprises, but also owners of land shares (units), who independently cultivate their own land plots or lease them, began to worry about their safety. Given the realities of today, these fears are unlikely to be unfounded. Therefore, in order for the agricultural sector to become attractive for investment, it is necessary to minimize the crime rate.

Key words: agriculture, crimes, raiding, agricultural raiding, agro-industry.

Постановка проблеми. Натепер немає жодної сфери людської діяльності куди б не проникала злочинність, і сільськогосподарський сектор тому не виключення. Проблема забезпечення безпеки в сільськогосподарському секторі завжди була актуальною, оскільки, стаття 14 Конституції України визначає, що земля є основним національним багатством [1, ст. 14], що перебуває під особливою охороною держави, а більше 70% земель на Україні є землями сільськогосподарського призначення. Скасування мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення знову повертає інтерес до вирішення цієї проблеми [2, с. 3].

Актуальність обраної теми обумовлюється тим, що злочинність в аграрному секторі, як і в будь-якому секторі економіки пригальмує розвиток сільського господарства, а в умовах стрімкого зниження обсягів промислового виробництва, коли сільське господарство є рятівним сектором економіки нашої держави, попередження злочинності є надзвичайно важливим завданням. Незважаючи на це, проблематика злочинності в сільському господарстві мало досліджена.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню даної проблематики приділено увагу в роботах українських вчених, юристів, які проводили аналіз проблем, причин, та напрямів боротьби зі злочинністю в агропромисловості, зокрема: Єфімов В.В., Борка Я.В., Гонтарь Т.А., Непійвода В.Л., Хомич К.В., Сюравич В.Г., Баліна В.Н., Панфілова Д.А. та інші. Більшість вчених зосереджують свою увагу саме на цивільно-правовому та господарсько-правовому аспекті регулювання відносин в сільському господарстві, залишаючи поза увагою кримінально-правовий.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є кримінально-правовий аналіз сучасного стану злочинності в сільському господарстві. Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі **завдання:** 1) з'ясувати недоліки сучасного законодавства, що прямо чи побічно впливають на рівень злочинності в сільському господарстві; 2) сформулювати визначення «сільськогосподарське рейдерство»; 3) визначити основні напрями протидії рейдерству у сфері агропромисловості.

Виклад основного матеріалу. Злочинність в аграрній сфері полягає у самовільному зайнятті земельної ділянки,

забрудненні або псуванні земель, порушенні правил екологічної безпеки, порушенні законодавства про захист рослин тощо. Однак, найбільшу загрозу стабільній діяльності сільськогосподарських виробників несуть саме рейдерські захоплення. Відповідно до Єдиного звіту про кримінальні правопорушення, що розміщений на офіційному сайті Генеральної прокуратури України, за січень-грудень 2020 року зафіксовано 1389 випадків самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва (ст. 197-1 ККУ), 194 випадки забруднення або псування земель (ст. 194 ККУ), 66 випадків незаконного заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (ст. 239-1 ККУ), 3 випадки порушення законодавства про захист рослин (ст. 247 ККУ), 149 випадків безгосподарського використання земель (ст. 254 ККУ) [3]. Наведена статистика свідчить про те, що на даний час державі складно забезпечувати охорону основного національного багатства.

Всі вищезгадані кримінальні правопорушення, в більшості, вчиняються саме у сільськогосподарському секторі. Незважаючи на підвищену суспільну небезпечність таких діянь, до тяжких наслідків вони не призводять. Найбільшу загрозу для стабільної діяльності сільськогосподарських виробників становлять саме рейдерські захоплення. За даними українського сервісу моніторингу реєстраційних даних Опендатабот станом на 25 липня 2021 року в Україні зафіксовано 466 випадків рейдерських атак (для порівняння в 2020 році – 849) [4]. Оскільки рейдерство притаманне господарській діяльності не лише в аграрному секторі, відстежувати статистику рейдерських захоплень відносно аграрних підприємств досить складно. Однак, зіткнувшись на практиці з діяльністю сільськогосподарських виробників стає зрозуміло, що рейдерство – це реалії сьогодення, яке має тенденцію до зростання.

Дослідження проблеми рейдерських захоплень ускладнюється тим, що по-перше, незважаючи на прийняття 05.12.2019 року Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству» [5] поняття «рейдерство» легального визначення не набуло. Слід відмітити, що в наукових колах майже не пропонується власне визначення поняття «рейдерство», а більшість науковців в своїх роботах посилаються на загальне тлумачення рейдерства, як на незаконне захоплення майна або бізнесу. Практикуючий юрист, Борка Я. В., тлумачить рейдерство як вид організованої злочинної діяльності, що передбачає вчинення низки злочинів, пов'язаних спільним умислом на протиправне захоплення чужої власності, які поєднані з використанням неправосудних судових рішень та корупції у правоохоронних органах [6].

З урахуванням специфіки рейдерських захоплень в аграрному секторі пропонуємо наступне визначення поняття сільськогосподарське рейдерство – це сукупність протиправних дій, спрямованих на знищення та (або) привласнення майна, майнових прав землевласників чи землекористувачів з метою усунення останніх від здійснення господарської діяльності, пов'язаної з виробництвом, зберіганням, переробкою та (або) реалізацією сільськогосподарської продукції.

По-друге, Закон України про кримінальну відповідальність не закріплює такого кримінально-караного діяння як «рейдерство», тому, на сьогодні, відсутній єдиний підхід під час кваліфікації таких злочинів. Відсутність статті у Кримінальному кодексі під назвою «рейдерство» є цілком логічним з боку законодавця, оскільки і знищення 10 гектарів врожаю, і псування сільськогосподарської техніки, і заволодіння сотнями гектарами землі які супроводжуються піддробкою документів, зловживанням службовим становищем чи іншими незаконними діями – всі вони є «рейдерськими» діями. Суспільна небезпечність цих діянь є різною, тому призначення покарання за

однією статтею (навіть з урахуванням заподіяної шкоди) порушуватиме принципи справедливості, обґрунтованості та індивідуалізації покарання.

Проте, на наш погляд, є певні моменти в Кримінальному кодексі, які все ж таки потребують доопрацювання. Це стосується статті 206 ККУ (протидія законній господарській діяльності). Диспозиція цієї статті викладена таким чином, що притягнути винного до відповідальності можливо лише, якщо було висунуто вимогу щодо припинення/обмеження господарської діяльності. Виходить так, що у випадках здійснення тих же дій, передбачених цією статтею (погроза насильства над потерпілим або близькими йому особами, пошкодження чи знищення їхнього майна або захоплення цілісного майнового комплексу, його частини, будівель, споруд, земельної ділянки, об'єктів будівництва, інших об'єктів та незаконне припинення або обмеження діяльності на цих об'єктах та обмеження доступу до них за відсутності ознак вимагання), однак, без висунення вимоги припинити/обмежити господарську діяльність, дії кваліфікуватимуться за статтями: 194 ККУ (умисне знищення або пошкодження майна), 195 ККУ (погроза знищення майна), 129 ККУ (погроза вбивством), та за іншими статтями Кримінального Кодексу залежно від складу кримінальних правопорушень. При цьому, на практиці для обмеження чи припинення господарської діяльності невеликих і середніх сільгоспвиробників, злочинцям достатньо простого здійснення вищезазначених дій, не висуваючи вимогу, оскільки вони і так розуміють мету подібних дій. Ситуація виходить така, що якщо протиправна вимога є – відповідальність настає за статтею 206 ККУ, немає вимоги – інші статті Кримінального кодексу відповідно до вчинених дій, незважаючи на те, що в обох випадках (була вимога чи не було) метою злочинців є саме протидія законній господарській діяльності.

В науковій літературі внаслідок поширеності такого явища як рейдерство, його прийнято розподіляти на окремі види: біле, сіре та чорне [7; с. 113]. Кожен з цих видів має чітко відпрацьовані схеми, конкретні способи захоплення, а також специфічне коло задіяних учасників. Біле рейдерство притаманне великим компаніям і в агро-секторі України не поширене. Це єдиний вид, при якому дії рейдерів знаходяться в правовому полі, тому притягнути таких осіб до відповідальності неможливо.

При «сірому рейдерстві» мова йде про балансування на межі закону, однак, як правило, ця межа перетинається. Для «сірого рейдерства» характерно використання фальсифікованих документів, подвійного реєстру, незаконного зібрання акціонерів [8, с.151]. Саме державні реєстри виступають основними інструментами через які здійснюється рейдерські захоплення. На сьогоднішній день основними державними реєстрами, які використовують у своїй діяльності агровиробники це: Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [9] та Єдиний державний реєстр речових прав на нерухоме майно [10]. Останній надає змогу достовірно відстежувати чи не змінився власник, чи не припинено право оренди (або інше право користування), чи не внесено обмеження (обтяження) як на земельну ділянку так і на інше нерухоме майно. Проте, за отримання відомостей з цього Реєстру необхідно сплачувати адміністративний збір, тому найпопулярнішим ресурсом, який допомагає безкоштовно моніторити права на земельну ділянку, є Публічна кадастрова карта [11]. Однак, цей інформаційний портал, на жаль, не надає актуальну інформацію, оскільки генерує дані з інших Реєстрів.

Типовим прикладом сірого рейдерства, яке часто зустрічається в агросекторі, стала ситуація, яка змусила фермерів Дніпропетровщини в березні 2021 року зібратись під стінами Новомосковської районної ради. Суть її полягала в тому, що менш як за тиждень, землі, що належали фермерському господарству на праві постій-

ного користування були передані райдержадміністрацією в комунальну власність сільській раді. Зареєструвавши право власності за собою сільська рада на наступний день прийняла рішення про передачу землі у приватну власність фізичним особам, які були членами новостворених фермерських господарств. Не викликає сумніву, що така схема приховує в собі і одержання неправомірної вигоди і зловживання службовим становищем – тобто корупцію, в якій беруть участь ті, хто має відстоювати закон. Досить часто прогалини в законодавстві та відсутність чіткої позиції Верховного суду створюють умови для маніпуляції законом, а також для безкарності посадовців, які сприяють рейдерському захопленню.

Загалом, найбільше від рейдерських захоплень по Україні страждає саме Дніпропетровська область, що зовсім не дивно, оскільки за даними Головного Управління статистики у Дніпропетровській області Дніпропетровська область посідає перше місце в Україні за обсягами ріллі – понад 2,1 млн га, друге місце за обсягами реалізації продукції сільського господарства, і третє місце за обсягами земель сільськогосподарського призначення (2,2 млн. га). Станом на 01.09.2021р. на Дніпропетровщині свою діяльність ведуть 5476 агропідприємств (з них 3951 фермерське господарство), що є найбільшим показником по Україні (на другому місці Одеська область, на третьому – Миколаївська).

Провести межу між «чорним рейдерством» та «сірим рейдерством» досить складно, оскільки в обох випадках використовуються фальсифіковані документи, але за словами Гонтаря Т. А. при «чорному рейдерстві» значно більше уваги приділяється корумпованості чиновників різного роду адміністрацій, міністерств, представників правоохоронних органів, суддів [8, с. 151].

Дедалі частіше випадки рейдерства по Україні тримають в страху сільськогосподарських виробників, що заважає їм спокійно функціонувати і розвиватись. Звісно, втрачати землю, в яку стільки років вкладав і душу, і кошти – надзвичайно боляче, але гірше, коли цинічні злочинці задля власного збагачення здійснюють посягання на життя. За тридцять років незалежності України своїм життям поплатилися 67 фермерів. Нещодавно трагічна подія трапилася на Дніпропетровщині в Криничанському районі, де банда злочинців вимагаючи гроші, на очах у дружини позбавили життя фермера. Подібні злочини на території Дніпропетровщини трапляються майже щороку. Зокрема, у 2021 році та 2018 р. – вбивство в Криничанському районі, а в 2016 – у Юр'ївському. Це лише випадки, що набули розголосу по всій країні. Важко уявити реальну кількість вбивств, тілесних ушкоджень, вимагань, викрадень, катувань тощо, які торкнулись фермерів внаслідок їх діяльності.

Для початку сільськогосподарського циклу виробництва аграріям потрібно залучати великі кошти. Таким чином, фермери можуть потрапляти у боргову «кабалу». Однак, смерть фермера, через наявні борги, кредиторам не принесе ніякої користі, тому для досягнення своєї мети злочинці не йдуть на «кардинальні міри», а використовують інші методи, зокрема погрози чи застосування насильства щодо потерпілого чи членів його сім'ї. Такі дії утворюють склад злочину передбаченого ст. 355 ККУ, а саме – примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Прикро, що замовниками вбивств фермерів зазвичай виступають такі ж агровиробники, які шляхом усунення конкурента намагаються перехопити земельні масиви у власність чи користування, і таким чином покращити своє матеріальне становище. Підтвердженням даного факту є випадок на Херсонщині. На початку жовтня 2021 року Службі безпеки України вдалося перешкодити вчиненню умисного вбивства фермера. У ході спецоперації вдалося затримати організатора, який таким чином вирішив

«ліквідувати» місцевого фермера і пообіцяв за це 40 тис. доларів США. Замовником вбивства виступав саме «конкурент по бізнесу» [12].

Особливим періодом для агровиробників є жнива. Саме з червня по жовтень фіксуються сотні випадків підпалу чи незаконного збирання врожаю. Так у липні 2021 році фермер з Херсонщини постраждав від підпалу чотирьох полів зернових культур, а в серпні цього ж року у фермера на Черкащині було знищено 1000 тон соломи [13]. В обох випадках постраждали підозрюють керівників сусідніх аграрних підприємств. У вересні 2021 року за даними прес центру Головного управління Національної поліції у Дніпропетровській області правоохоронцям вдалося затримати 21 особу, які за грошову винагороду протидіяли збору врожаю [14].

На сьогоднішній день задля збереження врожаїв, а також для особистої безпеки, багато агровиробників користуються послугами приватних охоронних фірм, яких на ринку послуг стало на багато більше, внаслідок скасування земельного мораторію. Головне, щоб в спробах захистити свій бізнес не наробити гіршого, оскільки під видом «охоронних компаній» можуть приховуватись потенційні рейдери, які під прикриттям співпраці в рамках безпеки можуть виманювати всю необхідну інформацію, дані, документи, які зможуть використати для переоформлення прав власності чи для здійснення інших реєстраційних дій на свою користь.

З відкриттям ринку землі за свою безпеку почали хвилюватись не лише аграрні підприємства, але й власники земельних часток (паїв), які самостійно обробляють власні земельні ділянки або здають їх в оренду. Противники запуску ринкового механізму обґрунтовують свою позицію неконституційністю прийняття земельної реформи [2, с. 1]. Однак, варто додати, що більша частина власників земель – люди середнього і зрілого віку, які не можуть реально оцінити переваги і загрози ринку, посилюючись на чинні закони, Конституцію чи офіційні роз'яснення, а під впливом подій, які швидко розповсюджує медіа в них з'являється острах, чи не змусять їх продати землю за «копійки» під страхом смерті. Враховуючи реалії сьогодення, зокрема недостатньо ефективну роботу правоохоронних органів, суперечливе законодавство, катастрофічний рівень корумпованості говорити, що ці побоювання безпідставні – не вірно.

Висновок. Злочинність в сільському господарстві проявляється через призму кримінально-караних діянь, зокрема: самовільне зайняття земельної ділянки, забруднення, псування земель, привласнення майна/майнових прав, пошкодження/знищення майна, шантаж, вимагання, вбивства тощо. Сільське господарство є стратегічно важливою галуззю економіки України, оскільки забезпечує майже 10% від ВВП. Високий рівень злочинності у цій сфері робить сільське господарство інвестиційно непривабливим, що стримує розвиток економіки і зростання ВВП України. Ми вважаємо, що боротьба зі злочинністю повинна включати етапи попередження, відвернення і припинення. Якщо відвернення і припинення подібних злочинів покладається в основному на правоохоронні органи, то попередження є результатом сумісної роботи як правоохоронних органів, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, правників з потерпілими та особами, які теоретично можуть стати потерпілими. Тому, ми пропонуємо Уряду разом з Міністерством аграрної політики та продовольства розробити комплексну програму протидії рейдерству в сільському господарстві яка передбачатиме проведення попереджувальної і роз'яснювальної роботи, передбачатиме механізм часткового відшкодування вартості активів або майна, що стане об'єктом рейдерських захоплень, а також, передбачатиме запровадження єдиних правил притягнення рейдерів до відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.10.2021).
2. Климяк І.М. Зоря: щотижнева газета. № 26 (22110). 30 червня 2021 р. : 16 с.
3. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2020 р. : Затверджений наказом Генерального прокурора від 30 червня 2020 р. № 299 за погодженням з Держстатом України. *Офіс генерального прокурора* : вебсайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo (дата звернення: 04.10.2021).
4. За 2021-й рік в Україні зафіксовано 466 нових рейдерських атак. *Опендатабот* : сайт. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/raiders-2021-2> (дата звернення: 04.10.2021).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству : Закон України від 05 грудня 2019 р. № 340-IX / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-20#Text> (дата звернення: 04.10.2021).
6. Борка Я.В. Як захистити агробізнес від рейдерства. *Юридична газета*. № 32–33 (634–635). URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrame-pravo/yak-zahistiti-agrobiznes-vid-reyderstva.html> (дата звернення: 04.10.2021).
7. Панфілова Д.А., Семенова М.В. Рейдерство у аграрному бізнесі України: організаційно-правовий механізм протидії. *Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення* : збірник наукових праць за матеріалами II круглого столу 5 червня 2020 р. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 109–115. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/13096> (дата звернення: 05.10.2021).
8. Гонтьор Т.А. Поняття та способи рейдерства. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18–19 травня 2018 р. : у 2 ч. Суми, 2018. Ч. 2. С. 149–153. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/67567/1/naukov_%20konf_2.pdf#page=149 (дата звернення: 05.10.2021).
9. Державний реєстр речових прав на нерухоме майно. URL: https://kap.minjust.gov.ua/services?product_id=1&is_registry=1&keyword s=&usertype=all&without_login=on (дата звернення: 05.10.2021).
10. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search> (дата звернення: 05.10.2021).
11. Публічна кадастрова карта. URL: https://map.land.gov.ua/?cc=3461340.1719504707,6177585.367221659&z=6.5&l=kadastr&bl=ortho10k_all (дата звернення: 05.10.2021).
12. СБУ запобігла замовному вбивству фермера у Херсонській області. *Служба безпеки України* : офіційний сайт. URL: https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-zarobihla-zamovnomu-vbyvstvu-fermera-u-khersonskii-oblasti-video?fbclid=IwAR0LcYGK5B6cORV3k5W4hH-MBf65cubX_s-jdWmylMa3CBt-g6c7fad9GVU (дата звернення: 06.10.2021).
13. На Херсонщині фермеру підпалили четверте поле з врожаєм. *Agravery* : аграрне інформаційне агентство. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/na-hersonsini-fermeru-pidpalili-cetverte-pole-z-vrozaem> (дата звернення: 06.10.2021).
14. На Дніпропетровщині поліцейські завадили спробі рейдерського захоплення врожаю соняшника. *Національна поліція / Дніпропетровська область* : офіційний сайт. URL: <https://dp.npu.gov.ua/news/Informacziya/na-dnipropetrovshhini-policzejski-zavadili-sprobi-rejderskogo-zaxoplennya-vrozhaYu-sonyashnika/> (дата звернення: 06.10.2021).